

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ

ΤΕΤΑΡΤΗ 3 ΙΟΥΝΙΟΥ 2026

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)

Α. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Άριστοτέλης, *Ἠθικὰ Νικομάχεια*, Β 1.5-8, 1103b2-25

Μαρτυρεῖ δὲ καὶ τὸ γινόμενον ἐν ταῖς πόλεσιν· οἱ γὰρ νομοθέται τοὺς πολίτας ἐθίζοντες ποιοῦσιν ἀγαθοὺς, καὶ τὸ μὲν βούλημα παντὸς νομοθέτου τοῦτ' ἐστίν, ὅσοι δὲ μὴ εὖ αὐτὸ ποιοῦσιν ἀμαρτάνουσιν, καὶ διαφέρει τούτῳ πολιτεία πολιτείας ἀγαθὴ φαύλης. Ἔτι ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ διὰ τῶν αὐτῶν καὶ γίνεται πᾶσα ἀρετὴ καὶ φθείρεται, ὁμοίως δὲ καὶ τέχνη· ἐκ γὰρ τοῦ κιθαρίζειν καὶ οἱ ἀγαθοὶ καὶ κακοὶ γίνονται κιθαρισταί. Ἀνάλογον δὲ καὶ οἰκοδόμοι καὶ οἱ λοιποὶ πάντες· ἐκ μὲν γὰρ τοῦ εὖ οἰκοδομεῖν ἀγαθοὶ οἰκοδόμοι ἔσονται, ἐκ δὲ τοῦ κακῶς κακοί. Εἰ γὰρ μὴ οὕτως εἶχεν, οὐδὲν ἂν ἔδει τοῦ διδάξοντος, ἀλλὰ πάντες ἂν ἐγίνοντο ἀγαθοὶ ἢ κακοί.

Οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἀρετῶν ἔχει· πράττοντες γὰρ τὰ ἐν τοῖς συναλλάγμασι τοῖς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους γινόμεθα οἱ μὲν δίκαιοι οἱ δὲ ἄδικοι, πράττοντες δὲ τὰ ἐν τοῖς δεινοῖς καὶ ἐθιζόμενοι φοβεῖσθαι ἢ θαρρεῖν οἱ μὲν ἀνδρεῖοι οἱ δὲ δειλοί. Ὅμοίως δὲ καὶ τὰ περὶ τὰς ἐπιθυμίας ἔχει καὶ τὰ περὶ τὰς ὀργάς· οἱ μὲν γὰρ σώφρονες καὶ πρᾶοι γίνονται, οἱ δ' ἀκόλαστοι καὶ ὀργίλοι, οἱ μὲν ἐκ τοῦ οὕτως ἐν αὐτοῖς ἀναστρέφεσθαι, οἱ δὲ ἐκ τοῦ οὕτως. Καὶ ἐνὶ δὴ λόγῳ ἐκ τῶν ὁμοίων ἐνεργειῶν αἱ ἕξεις γίνονται. Διὸ δεῖ τὰς ἐνεργείας ποιάς ἀποδιδόναι· κατὰ γὰρ τὰς τούτων διαφορὰς ἀκολουθοῦσιν αἱ ἕξεις. Οὐ μικρὸν οὖν διαφέρει τὸ οὕτως ἢ οὕτως εὐθύς ἐκ νέων ἐθίζεσθαι, ἀλλὰ πάμπλου, μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν.

Α1.α. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμία από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη. Δεν απαιτείται αναφορά σε χωρία του κειμένου.

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ

1. Το κριτήριο που διαφοροποιεί μια «άγαθή πολιτεία» από μια «φάυλη» είναι ο βαθμός επιτυχίας των νομοθετών στην καθοδήγηση των πολιτών σε καλές «έξεις».

2. Ο Αριστοτέλης με την αναφορά του στους κιθαριστές και στους οικοδόμους δείχνει ότι οι άνθρωποι έχουν από τη φύση ταλέντο στις «τέχνες», στα τεχνικά δημιουργήματα.

(μονάδες 4)

A1.β. i) «έν αυτοῖς ἀναστρέφεσθαι»: Σε ποιες λέξεις-φράσεις του αρχαίου κειμένου αναφέρεται η αντωνυμία «αὐτοῖς»;

(μονάδες 4)

ii) «κατὰ γὰρ τὰς τούτων διαφορὰς»: Σε ποια λέξη του αρχαίου κειμένου αναφέρεται η αντωνυμία «τούτων»;

(μονάδες 2)

Μονάδες 10

B1. «Μαρτυρεῖ δὲ ... ἀγαθοὶ ἢ κακοί»: Πώς γεννιούνται και φθείρονται οι τέχνες και οι αρετές (μονάδες 7) και ποια είναι η συμβολή του δασκάλου σε αυτή τη διαδικασία; (μονάδες 3)

Μονάδες 10

B2. ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Το κείμενο που ακολουθεί είναι απόσπασμα από την ομιλία του καθηγητή Μιχάλη Σταθόπουλου, μέλους της Ακαδημίας Αθηνών, η οποία δημοσιεύθηκε στο διαδίκτυο (www.constitutionalism.gr) και αφορά τον ρόλο της δικαιοσύνης.

Στη δικαιοσύνη λοιπόν εμπεριέχεται ο φιλάλληλος και κοινωνικός χαρακτήρας και σ' αυτό έγκειται η αξία της και στον πέρα από το δίκαιο χώρο. Είναι η δικαιοσύνη ως επιείκεια. [...] Η δικαιοσύνη και η επιείκεια και στον πέραν του δικαίου χώρο είναι η «αρετή προς έτερον». Απαιτεί τη θεώρηση και της οπτικής του άλλου, όχι αναγκαίως για να τη δεχθούμε, αλλά για να την κατανοήσουμε. Και η θεώρηση αυτή σημαίνει, βέβαια, περαιτέρω και στήριξη του άλλου, όταν χρειάζεται, σημαίνει αυτό που επιτάσσει η διάταξη του Συντάγματός μας, όταν αξιώνει από όλους τους πολίτες την εκπλήρωση του χρέους της κοινωνικής αλληλεγγύης. Η δίκαιη αυτή συμπεριφορά του πολίτη, του ατόμου γενικότερα αφορά όλες τις

ΤΕΛΟΣ 2ΗΣ ΑΠΟ 5 ΣΕΛΙΔΕΣ

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ

σχέσεις του, τις προσωπικές, τις κοινωνικές, ακαδημαϊκές, επαγγελματικές, συναδελφικές, προς υφιστάμενο, προς προϊστάμενο, τις πολιτικές σχέσεις, αλλά και τις διακρατικές, διεθνείς, διαπολιτισμικές, διαθρησκευτικές και όποιες άλλες ανθρώπινες, ατομικές ή συλλογικές, σχέσεις.

Πώς παρουσιάζονται η συμπεριφορά και οι επιλογές του ατόμου στα πεδία της ανθρώπινης πράξης στο παράλληλο κείμενο και στο απόσπασμα «**Οὕτω δὴ ... ἄδικοι**» από το διδαγμένο κείμενο;

Μονάδες 10

B3. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμία από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη.

1. Ο Αριστοτέλης γεννήθηκε στη Μίεζα και πέθανε στη Χαλκίδα.
2. Ο Αριστοτέλης ασκούσε δριμεία κριτική σε όλους τους συναδέλφους του στην Ακαδημία εκτός από τον Πλάτωνα.
3. Για την εκπαίδευση του Αλεξάνδρου ο Αριστοτέλης επιμελήθηκε μια νέα έκδοση των ομηρικών επών.
4. Η γνωριμία του Αριστοτέλη με τον Εύδοξο από την Κνίδα τον επηρέασε θετικά.
5. Για τον Αριστοτέλη η ευδαιμονία είναι στατική κατάσταση και όχι ενέργεια της ψυχής.

Μονάδες 10

B4. Για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις να γράψετε μία ετυμολογικά συγγενή από το διδαγμένο κείμενο:

ρυπογόνος, ανάθεση, ένδεια, ξέφρενος, διάστρεμμα.

Μονάδες 10

Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Λυσίας, Περὶ τοῦ Σηκοῦ Ἀπολογία, 7.27-29

(εκδ. Τ. Thalheim, *Lysiae Orationes*,
Bibliotheca Teubneriana, Λειψία 1913)

Οι μορίαί ήταν ιερά ελαιόδεντρα, συνήθως οριοθετημένα μέσα σε περίβολο (σηκόν). Οποιαδήποτε ανθρώπινη επέμβαση απαγορευόταν, ενώ ενδεχόμενη παράνομη δραστηριότητα (καλλιέργεια, μάζεμα καρπών, κλάδεμα) επέσυρε βαριές ποινές. Ο ομιλητής του λόγου του Λυσία «Περὶ τοῦ Σηκοῦ Ἀπολογία» υπερασπίζεται τον εαυτό του από την κατηγορία ότι έκοψε ένα τέτοιο ελαιόδεντρο. Στο συγκεκριμένο απόσπασμα καταδεικνύει γιατί δεν θα μπορούσε να είχε διαπράξει το αδίκημα, για το οποίο κατηγορείται.

Πότερον δέ μοι κρεῖττον ἦν, ὦ βουλή, δημοκρατίας οὔσης παρανομεῖν ἢ ἐπὶ τῶν τριάκοντα; καὶ οὐ λέγω ὡς τότε δυνάμενος ἢ ὡς νῦν διαβεβλημένος, ἀλλὰ τῷ βουλομένῳ τότε μᾶλλον ἐξῆν ἀδικεῖν ἢ νυνί. ἐγὼ τοίνυν οὐδ' ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ οὔτε τοιοῦτον οὔτε ἄλλο οὐδὲν κακὸν ποιήσας φανήσομαι. Πῶς δ' ἂν, εἰ μὴ πάντων ἀνθρώπων ἐμαυτῷ κακονούστατος ἦν, ὑμῶν οὕτως ἐπιμελουμένων ἐκ τούτου τὴν μορίαν ἀφανίζεῖν ἐπεχείρησα τοῦ χωρίου, ἐν ᾧ δένδρον μὲν οὐδὲ ἐν ἐστί, μιᾶς δὲ ἐλάας σηκός, ὡς οὗτός φησιν, ἦν, κυκλόθεν δὲ ὁδὸς περιέχει, ἀμφοτέρωθεν δὲ γείτονες περιοικοῦσιν, ἄερκτον δὲ καὶ πανταχόθεν κάτοπτρόν ἐστιν; ὥστε τίς ἂν ἀπετόλμησε, τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐπιχειρῆσαι τοιοῦτῳ πράγματι; Δεινὸν δὲ μοι δοκεῖ εἶναι ὑμᾶς μὲν, οἷς ὑπὸ τῆς πόλεως τὸν ἅπαντα χρόνον προστέτακται τῶν μορίων ἐλαῶν ἐπιμελεῖσθαι, μήθ' ὡς ἐπεργαζόμενον πῶποτε ζημιῶσαι <με> μήθ' ὡς ἀφανίσαντα εἰς κίνδυνον καταστήσαι, τοῦτον δ' ὅς οὔτε γεωργῶν ἐγγὺς τυγχάνει οὔτ' ἐπιμελητῆς ἡρημένος οὔθ' ἡλικίαν ἔχων εἰδέναι περὶ τῶν τοιούτων, ἀπογράψαι με ἐκ τῆς γῆς μορίαν ἀφανίζεῖν.

ἄερκτος: ἀφύλακτος

ἐπεργάζομαι: ἐργάζομαι παράνομα

ἀπογράφω: καταγγέλλω, υποβάλλω γραπτὴ καταγγελία

Γ1. Να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του παρακάτω αποσπάσματος: «ὥστε τίς ἂν ... ἀφανίζεῖν.».

Μονάδες 20

ΑΡΧΗ 5ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ

Γ2. Με ποια επιχειρήματα υποστηρίζει ο ομιλητής την αθωότητά του σχετικά με την κοπή της ιερής ελιάς;

Μονάδες 10

Γ3.α. «**τοῦτον δ' ὃς οὔτε ... ἡρημένος**»: να μεταφέρετε τους κλιτούς τύπους στον άλλο αριθμό. (μονάδες 6)

Γ3.β. διαβεβλημένος: να γραφεί το β' ενικό πρόσωπο της προστακτικής παθητικού αορίστου.

ἀφανίζειν: να γραφεί το απαρέμφατο του μέλλοντα.

φησιν: να γραφεί στο ίδιο πρόσωπο και αριθμό της ευκτικής ενεστώτα.

περιοικοῦσι: να γραφεί στο ίδιο πρόσωπο και αριθμό της οριστικής παρατατικού. (μονάδες 4)

Μονάδες 10

Γ4.α. Να χαρακτηρίσετε συντακτικά τους όρους που εμφανίζονται στο αδίδακτο με έντονα γράμματα:

οὔσης, ἀδικεῖν, ἑμαυτῶ, ἐλαῶν, ὡς ἀφανίσαντα, ἐπιμελητής. (μονάδες 6)

Γ4.β. «**Πῶς δ' ἄν, εἰ μὴ πάντων ἀνθρώπων ἑμαυτῶ κακονούστατος ἦν, ὑμῶν οὕτως ἐπιμελουμένων ἐκ τούτου τὴν μορίαν ἀφανίζειν ἐπεχείρησα τοῦ χωρίου**»: να αναγνωρίσετε το είδος του υποθετικού λόγου και να τον μετατρέψετε στο προσδοκώμενο. (μονάδες 4)

Μονάδες 10

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζόμενους / τις εξεταζόμενες)

- 1.** Στο εξώφυλλο να γράψετε το εξεταζόμενο μάθημα. Στο εσώφυλλο πάνω-πάνω να συμπληρώσετε τα ατομικά σας στοιχεία. Στην αρχή των απαντήσεών σας να γράψετε πάνω-πάνω την ημερομηνία και το εξεταζόμενο μάθημα. **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο και **να μη γράψετε** πουθενά στις απαντήσεις σας το όνομά σας.
- 2.** Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Τυχόν σημειώσεις σας πάνω στα θέματα δεν θα βαθμολογηθούν σε καμία περίπτωση.** Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
- 3.** Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό με μελάνι που δεν σβήνει.
- 4.** Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
- 5.** Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
- 6.** Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 10.00 π.μ.

**ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ
ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ**

ΤΕΛΟΣ 5ΗΣ ΑΠΟ 5 ΣΕΛΙΔΕΣ